

A *Dioszeghyana schmidtii* (Diószeghy, 1935) újabb adatai Észak-Magyarországról (Lepidoptera: Noctuidae)

KOROMPAI TAMÁS & KOZMA PÉTER

ABSTRACT: (New localities of *Dioszeghyana schmidtii* (Dioszeghy, 1935) from the north of Hungary.) 24 new localities from N Hungary of this moths species protected in an increased degree by the Hungarian law and Natura 2000. Our results are summarized in Table 1 and figured on UTM maps.

Bevezetés

A *Dioszeghyana schmidtii* (Diószeghy 1935) [Magyar tavaszi fészüsbagoly] a bagolylepkek (*Noctuidae*) családjába, a szegfűbaglyok (*Hadeninae*) alcsaládjába, azon belül az *Orthosiini* tribuszba tartozik. A Kárpát-medencéből leírt faj, mely hazánk lepkefaunájának egyik legértékesebb tagja. Elterjedési területe: Magyarország, Szlovákia, Románia, Bulgária és É-Görögország mellett Törökország, ahol az ssp. *pinkerii* (Hreblay & Varga, 1993) al-faj él. RONKAY, YELA & HREBLAY (2001).

Pontomediterrán faunaelem, állatföldrajzilag fontos színezőelem, posztglaciális reliktum. Az alföldi és dombvidéki-hegylábi területek erdőssztyepp-tölgyeseinek lakója. A lepke április elejétől végéig rajzik, hernyójának fő tápnövénye a tatárjuhar (*Acer tataricum*) és a mezei juhar (*A. campestre*) VARGA (1989), emellett esetenként tölgy fajok (*Quercus* spp.) RÁKOSY (1996).

A faj hazánkban fokozottan védett, a Natura 2000 II. és IV. függelékében is szerepel. A Vörös Könyv szerint aktuálisan veszélyeztetett, mivel a természetes állapotú erdőssztyepp (*Aceri-Quercion*) tölgyesek mára nagyon megfogyatkoztak. Területi védelme csak részben megoldott (BNP), mivel lelőhelyeinek nagy része védett területeken kívül esik.

A fajjal, mint a hazai fauna kiemelten értékes elemével, számos közlemény foglalkozott, hazai előfordulási adatait számos tanulmányban fellelhetjük: KOVÁCS (1953, 1956), BALOGH (1967), GYULAI, UHERKOVICH & VARGA (1974), GYULAI, GYULAI, UHERKOVICH & VARGA (1979), BUSCHMANN (1981, 1998-99), ÁBRAHÁM (1990), VOJNITS, ÁCS, BÁLINT, GYULAI, RONKAY & SZABOKY (1993), ÁBRAHÁM & UHERKOVICH (1994), NÉMETH (1995).

Az eddig publikált 21 hazai előfordulási helyének nagy része a Magyar-középhegység alacsonyabb, hegylábi térszínein illetve az Alföldön a Körösök mellett található.

Anyag és módszer

2002-ben kezdtünk el foglalkozni a *D. schmidtii* állományfelmérésével a Bükk- és a Mát-ra-hegység területén. Kutatásunkat a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Nappali Lepke és Szitakötő Védelmi Szakosztályának támogatásával, és Ilonczai Zoltán

(BNPI) koordinálásával végeztük. A 2002-ben tapasztalt pozitív eredmények hatására a következő két évben is folytattuk a munkát. Három év alatt a faj 24 új előfordulását sikerült regisztrálnunk. Jelenlegi ismereteink alapján, az irodalmi és a most ismertté vált adatok tükrében elmondható, hogy a *D. schmidtii* hazai állományának jelentős része a Cserhát-hegységben, a Mátraalján, valamint a Bükkalján tenyészik. Ezekon a területeken meglehetősen elterjedt, a tatárjuhárban gazdag élőhelyeken jelentős egyedszámban van jelen. (Pl.: Buják, Kozárd, Kisnána).

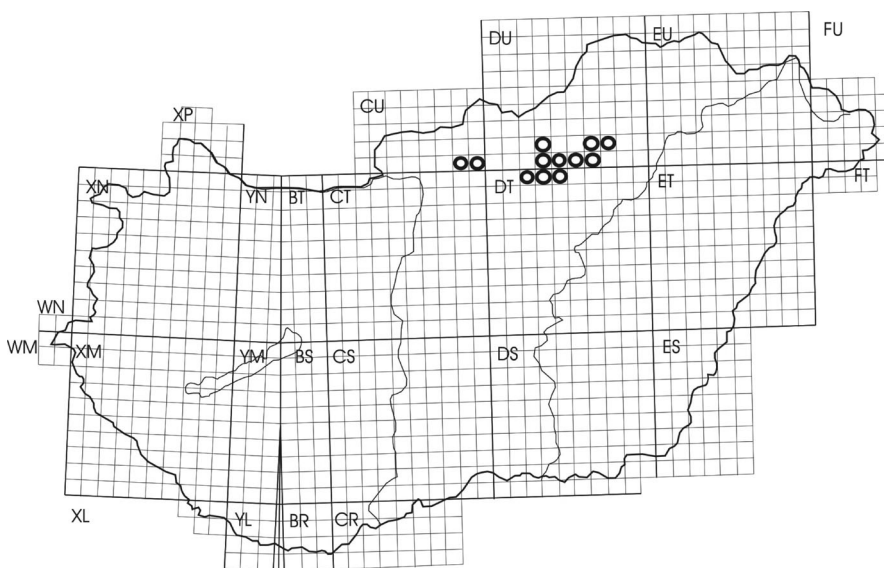
Az adatgyűjtés módszere generátoros lámpázás volt, fényforrásként 125W-os HGLi típusú nagynyomású higanygőzlámpát használtunk. Verpelét belterületén hálózati áramról üzemelt ugyanez a fényforrás. A lámpát 2 méter magas, 3 méter széles állványzatra erősítettük, melyre sűrű szövésű, fehér színű függőnyt terítettünk. A lámpázások eredményeit terepnaplóban dokumentáltuk. Ebben többek között a gyűjtés idejét, helyét és a vizsgált faj példányszámát rögzítettük (1. táblázat). Ez utóbbit nagyobb egyedszám esetén csak becsléssel jelöltük.

Adatainkat UTM hálós térképen is ábrázoljuk DÉVAI et al. (1997), MISKOLCZI et al. (1997) munkája alapján.

Eredmények

Tájegység	Községhatár	Hely	Időpont	Példányszám	Adatközlő
Déli-Bükk	Eger	Nagy-Eged	2002.04.02.	becsült: 10	IZ, KP
Bükkalja	Tard	Sugaró	2002.04.04.0	1	IZ, KP
Mátraalja	Feldebrő	Cseralja	2002.04.27.	1	KT, KP
Mátraalja	Verpelét	belterület	2002.04.28	1	KT
Bükkalja	Sirok	Dongó-hegy	2002.05.01.	4	KT, KP
Bükkalja	Kerecsend	Kerecsendi-erdő	2003.04.14.	3	KT, TJ
Mátraalja	Feldebrő	Gombás-tető	2003.04.15.	2	KT, KP, TJ
Bükkalja	Tard	Bála-völgy	2003.04.18.	2	IZ, KT, KP
Bükkalja	Cserépváralja	Kő-völgy, Alsó-szoros	2003.04.26.	8	KT, KP, KG
Mátraalja	Verpelét	belterület	2003.05.01	1	KT
Déli-Bükk	Cserépfalu	Móhalma	2003.05.02.	6	KT, KP, TJ
Mátraalja	Kisnána	Macskavár	2004.04.07.	becsült: 20	KT, KP, TJ
Keleti-Mátra	Sirok-Kökütpuszta		2004.04.08.	1	KT, KP
Mátraalja	Markaz	Tarjánka-völgy	2004.04.12.	3	KT, KP, KG
Mátraalja	Gyöngyös	Sár-hegy	2004.04.15.	1	KP, KG
Bükkalja	Szomolya	Demecs	2004.04.16.	3	KT, KP, TJ
Bükkalja	Egerszalók	víztorozó	2004.04.19.	2	KP
Cserhátalja	Buják	Hényelpuszta	2004.04.21.	becsült: 80	HK
Mátraalja	Verpelét	halastó	2004.04.22.	6	KP
Cserhát	Kozárd	Pogányvár	2004.04.23.	becsült:40	HK
Cserhát	Eceseg	Középhegy	2004.04.24.	2	HK
Cserhát	Buják	Csirke-hegy	2004.04.27.	5	HK
Cserhát	Kozárd	Barát-hegy	2004.04.28.	2	HK
Cserhát	Buják	Bokri-hegy	2004.04.29.	1	HK
Bükkalja	Kács		2004.04.30.	2	KT, KP

Rövidítések: HK = Harmos Krisztián, IZ = Ilonczai Zoltán, KG = Katona Gergely, KT = Korompai Tamás, KP = Kozma Péter, TJ = Tóth János.

● 2002-2004. években ismertté vált újabb előfordulási helyek

Köszönetnyilvánítás: Itt fejezzük ki köszönetünket Ilonczai Zoltánnak (BNPI) programunk koordinálásáért, Dr. Varga Zoltánnak (Debreceni Egyetem) szakmai segítségéért, Harmos Krisztiánnak (BNPI) a Cserhátban végzett gyűjtéseinek adataiért, Katona Gergelynek, Tóth Jánosnak, Enyedi Róbertnek a programban való állandó közreműködéséért, valamint Császár Zsuzsannának (BNPI), Deák Ildikónak, Kapusi Feliciának, Nyeste Mariannak, Ilonczai Hubának és Vitkó Tamásnak a terepi munka során nyújtott alkalmi segítségéért.

Irodalom

- ÁBRAHÁM, L. (1990): Nattán Miklós nagylepkegyűjteménye a pécsi Jannus Pannónius Múzeumban. – A Jannus Pan. Múz. Évk. 34: 63–71.
- ÁBRAHÁM, L. & UHERKOVICH, Á. (1994): A Zselic nagylepkéi (Lepidoptera) I. Bevezetés és faunisztikai alapvetés. A Jannus Pan. Múz. Évk. 38: 47–59.
- BALOGH, I. (1967): A Bükk hegység lepkefaunájának kritikai vizsgálata. Fol. Ent. Hung. 20: 521–588.
- BUSCHMANN, F. (1981): Adatok a Mátra hegység nagylepkefaunájának ismeretéhez. Fol. Hist.-nat. Mus..Matr. 7: 65–70.
- BUSCHMANN, F. (1998-99): A Dioszeghyana schmidtii (Dioszeghy, 1935) a Jászságban (Lepidoptera: Noctuidae)
- DÉVAL, Gy., MISKOLCZI, M. & TÓTH, S. (1997): Egységesítési javaslat a névhasználatra és az UTM rendszerű kódolásra a biotikai adatok lelőhelyeinél. Akta Biol. Debr. Oecl. Hung. 8: 13–42.
- GYULAI, P., UHERKOVICH, Á. & VARGA, Z. (1974): Újabb adatok a magyarországi nagylepkék elterjedéséhez. Fol. Ent. Hung. 27/2: 75–83.
- GYULAI, P., GYULAI, I., UHERKOVICH, Á. & VARGA, Z. (1979): Újabb adatok a magyarországi nagylepkék elterjedéséhez II. Fol. Ent. Hung. 32/2: 219–227.
- KOVÁCS, L. (1953): A magyarországi nagylepkék és elterjedésük. Fol. Ent. Hung. 6: 76–164.
- KOVÁCS, L. (1956): A magyarországi nagylepkék és elterjedésük II. Fol. Ent. Hung. 9: 89–140.
- NÉMETH, L. (1995): A Dioszeghyana schmidtii (Dioszeghy, 1935) újabb hazai adata. Fol Ent. Hung. 56: 140–141.
- RÁKOSY, L. (1996): Die Noctuiden Rumaniens (Lepidoptera: Noctuidae), Stapfia 46.Linz.

- RONKAY, L., YELA, J.L. & HREBLAY, M. (2001): Hadeninae II. Noctuidae Europaeae Volume 5. Entomological Press, Soro.
- VARGA, Z. (1989): Lepkék (Lepidoptera) rendje. *In*: Rakonczay Zoltán (szerk.), Vörös Könyv. Akadémiai Kiadó, Budapest, 188–244.
- VOJNITS, A., ÁCS, E., BÁLINT, ZS., GYULAI, P., RONKAY, L. & SZABOKY, CS. (1993): The lepidoptera fauna of the Bükk National Park. *In*: Mahunka Sándor (szerk.), The Fauna Of The Bükk National Park. Hungarian National History Museum, Budapest, 157–318.

KOROMPAI Tamás
H-3351, VERPELÉT
Zrínyi Miklós u.2.

KOZMA Péter
Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
Bükk Helyi Csoport
H-3304, EGER
Sánc u. 6.